

Divadlo Petra Bezruče rozsvítí petrolejové lampy

Ostrava - Ostravské divadlo Petra Bezruče dnes poprvé zahraje Petrolejové lampy, psychologické drama Jaroslava Havlíčka, které proslavil především film Juraje Herze z roku 1971 s Ivou Janžurovou a Petrem Čepkem v hlavních rolích. Jméno Čepka se objeví i v nové ostravské inscenaci. Režisér **Martin Františák** angažoval do role otce hlavního hrdiny Karla Čepka, o tři roky mladšího bratra zemřelého Petra Čepka, který hraje v oblastním divadle v Českém Těšíně.

"Z nabídky Bezručů jsem měl velikou radost," říká Karel. Na rozdíl od bratra se narodil v Ostravě a dodnes se od ní moc nevzdaluje. Petr přišel na svět v Praze, v Ostravě prožil s maminkou a bratrem dětství, ale po studiích na pražské DAMU se tam vrátil už jen na několik let, a to právě do Divadla Petra Bezruče.

Karel Čepka vzpomínal, jak mu bratr řekl o roli syfilitika v Herzově filmu, vyprávěl, jak se na ni připravoval. Protože nevěděl, jak se progresivní paralýza ve svých fázích projevuje, šel za lékaři. "A lékaři mu říkali, ale my nemáme žádného živého syfilitika," vzpomínal Čepka mladší.

S lékaři se při studování role zhýralého důstojníka Pavla Maliny radil i herec **Lukáš Melník**, kterého Františák pro ostravskou inscenaci vybral. Štěpku Kiliánovou, která se za něho provdá, svěřil **Sylvii Krupanské**. "Oba už do těch rolí dorostli, oba mají velký rozsah možností," věří Františák. Havlíčkův román je podle něho krásný, dynamický a stále živý. "Je tam touha po svobodě, ohromná ženská touha po tom dobrém. A vedle toho plíživý hnus maloměstství, který je nám, bohužel, také blízký," říká Františák.

Největší sílu hry vidí v postavě Štěpky. "Pohlavní nemoc hlavního hrdiny s projevy šílenství, schizofrenie a postupným rozkladem osobnosti vystavuje hrdinku veliké zkoušce. Tím se vytváří velká krásná postava. To je světlo petrolejové lampy toho příběhu," říká.

Havlíčková Štěpka Kiliánová oslovila i dramaturga **Martina Velíška**, který spolu s **Ivanem Rajmontem** napsal jevištní dramatizaci. "Při čtení románu mne nejvíce fascinoval příběh Štěpky - samotářského a tlustého dítěte, zpovíkané holky s dobrým srdcem, předčasně a i trochu falešně vyspělé," říká Velíšek, který román upravil původně pro Klicperovo divadlo v Hradci Králové.

Tým inscenátorů doplňuje v Divadle Petra Bezruče dramaturgyně **Daniela Jirmanová** a výtvarník **Marek Cpin**, který navrhl scénu a kostýmy. Hudbu napsal **Nikos Engonidis**. Kromě Krupanské, Melníka a Čepky v představení hrají **Norbert Lichý, Dušan Urban, Michal Sedláček, Markéta Haroková** a další herci.

Petrolejové lampy

Román napsal v polovině dvacátého století Jaroslav Havlíček. Děj se odehrává na maloměstě na přelomu 19. a 20. století. Hlavní hrdinka Štěpka Kiliánová není hezká, není už moc mladá, ale je bohatá. Z touhy po lásce a dítěti se vrhne do manželství s vysněným mužem - bratrancem Pavlem Malinou, důstojníkem rakousko-uherské armády. Ten si ji bere především pro věno. Navíc se na vojně nakazil syfilidou. Z městské paničky se postupně stane těžce pracující selka, která se musí starat o umírajícího manžela.

Premiéra Petrolejových lamp je v Divadle Petra Bezruče v Ostravě dnes o půl sedmé večer.

Divadlo Petra Bezruče uvede hru Petrolejové lampy

Ostravské Divadlo Petra Bezruče připravuje uvedení hry Petrolejové lampy. Vznikla podle románu Jaroslava Havlíčka. V hlavních rolích se představí Sylvie Krupanská a Lukáš Melník. Režie psychologického dramatu se ujal Martin Františák. Inscenace bude mít premiéru 28. února. Novinářům to dnes řekla dramaturgyně divadla Daniela Jirmanová.

Román Petrolejové lampy proslavil především stejnojmenný film scenáristy a režiséra Juraje Herze z roku 1971 s Petrem Čepkem a Ivou Janžurovou v hlavních rolích. *"Naše inscenace bude podstatně syrovější. Více prostoru dostane maloměšťáctví, na které dílo poukazuje,"* řekl Františák.

Upozornil na shodu okolností, která vyústila v kuriózní situaci. Jednu z rolí v ostravské inscenaci ztvární **Karel Čeppek**, tedy mladší bratr Petra Čepka, který hrál ve filmu. Divadlo vychází z adaptace, kterou vytvořilo už před lety autorské duo **Martin Velíšek a Ivan Rajmont**. *"Velíšek dramaturgizaci navíc ještě upravil pro naše potřeby. Dojíždí do Ostravy a úzce spolupracujeme. Půjde svým způsobem o jedinečnou adaptaci,"* doplnil režisér.

Příběh stárnoucí a ne příliš krásné Štěpky, která hledá lásku u svého bratrance Pavla, divadlo uvede na scéně **Marka Cpina**. Hudbu složil **Nikos Engonidis**. V hlavní roli Štěpky Kiliánové, silné ženy z Podkrkonoší, se představí **Sylvie Krupanská**. Pavla Malinu, důstojníka umírajícího na syfilis, hraje **Lukáš Melník**. *"Dorostli už do těch rolí. Oba mají veliký rozsah možností. A toto jsou zásadní role, na kterých se to musí projevit,"* komentoval výběr hlavních protagonistů Františák.

Dále hrají **Norbert Lichý, Kateřina Krejčí, Dušan Urban, Michal Sedláček Marcela Čapková a další**.

Ostravské stopy: Zíral jsem na bratra a byl napadrtý, říká Karel Čepek

V připravované inscenaci Divadla Petra Bezruče Petrolejové lampy, jejíž premiéra se chystá na 28. února, ztvární starého Malinu ostravský herec Karel Čepek. Ve slavné filmové verzi Havlíčkova románu v režii Juraje Herze hrál hlavní roli jeho starší bratr Petr.

Karel Čepek se narodil v Ostravě, jeho bohužel už zesnulý starší bratr Petr v Praze. Záhy po válce se celá rodina přestěhovala do Hrabůvky. V rámci režijní přípravy se herci v Divadle Petra Bezruče museli podívat i na Herzův opus.

"Film jsem neviděl od doby, kdy měl premiéru, a tak jsem si teď po tak dlouhé době říkal, přece něco vydržíš, ne? Ale seděl jsem a zíral, a byl jsem napadrtý," říká mladší bratr slavného herce, kterého objevil František Vlácil pro historické drama Údolí včel.

Filmový zážitek vidět bratra v roli syfilitika je i po letech nesmírně intenzivní. Jeho poslední magnum opus herecké kariéry byla famózní Lekce Faust, už během postsynchronů krutě trpěl nevléčitelnou nemocí a záhy umřel.

"V září to bude 20 roků a pořád se mi to zdá jako něco nepatřičného, zvláště když ho začali konečně brát, začal učit na DAMU, studenti jej měli strašně rádi, protože byl normální. Což se málokdy stane," usmívá se Karel Čepek.

Taky má za sebou učitelskou zkušenost, ale z Ostravy.

"Učil jsem na konzervatoři jevištní mluvu, jak říká Jan Werich, a já si to taky tak říkal: Já bych neučil, já bych odnaučoval. Když jezdím tramvají, kterou mám teď zadarmo, tak poslouchám tu slečnu, co hlásí zastávky po celé Ostravě. Nechápu, že mohou udělat takovou prasárnu. Je tady tolik nádherných hlasů, tolik spíkrů, je toho tolik na výběr. Město se řídí podivnými pravidly, kdy kultura je pořád na konci. Nedávno jsem si četl vzpomínky starosty z Litomyšle, který byl architektem, a taky je to na tom městě vidět," přenáší se Karel Čepek od minulosti k současné problematice.

Táta mu umřel, když měl rok

Ostrava se hodně proměnila a jeho oblíbená místa tak jsou nenávratně v propadlišti dějin. "Brácha se narodil v Praze, nebyl odtud. V Hrabůvce jsme bydleli od roku 1945. Přistěhovali jsme se z Prahy. Táta ve 43 umřel, já měl rok, a v Ostravě byla celá rodina, babička s dědečkem, takže mámu přesvědčili. Z tátovy strany byla jenom jeho sestra, byla sama, měla dost dětí ve škole," popisuje herec.

Hned po válce se proto stěhovali. "Narodil jsem se už u babičky, proto jsem Ostravák. Na konci Hrabůvky, na hranici s Hrabovou, tam stála hospoda u Haladějů, což byl dědeček z matčiny strany. Jednopochoďový barák s nájemními byty, s vodovodem na chodbě. Pak tam byla sběrna Obnovy, babička tam obsluhovala, ale pak dům zbořili, protože stavěli výpadočku na Místek. Otec mámy byl největší sedlák v Hrabůvce – Choleva, leží na hřbitově u dřevěného kostelíka sv. Kateřiny. Celá Jubilejní kolonie, to byla Cholevovic pole, čtyři páry koní měli na statku," vypráví Karel Čepek.

Vzpomíná na to, že ještě jako děti v Hrabové chodili do dřevěnice, dřevěné přístavby kamenné školy, aby se tam vešlo více dětí.

"Můj praděd byl velký mlynář z Podřípska, když jsme tam byli, tak ještě pořád je to tam samý Čepek. Děd byl v Ostravě šéfredaktorem Ducha času, což byl sociálnědemokratický plátek. Když se nepohodl se svými kolegy, tak ve 30. letech byl krátce nájemcem kavárny Elektra, i kina, baru. Byl velmi společenský, měl strašně rád divadlo, herci tam měli automaticky slevu a chodili tam

Voskovec s Werichem."

Na rozdíl od svého bratra Petra nešel studovat do Prahy.

"Studoval jsem konzervatoř na Hrabákově ulici, skoro na břehu Ostravice, teď je tam nějaká pojišťovna. Byl tam sociální dům U Ludmily, dvouposchodový barák. Studoval jsem od roku 1959. Mezitím jsem byl na dva roky na vojně. V AUSu (Armádní umělecký soubor Víta Nejedlého) v Praze na Pohořelci," říká herec a vzpomíná, že v témže souboru působil i jeho brácha.

Jejich osudy byly rozdílné. Petr šel zpátky do Prahy, Karel zůstal věrný regionu.

"Jaká byla šedesátá léta? Četli jsme Literární noviny, v divadle v šatně, to bylo skoro povinné. V roce 1968 je zrušili, pak byly Literární listy a pak už jenom Listy. Člověk nasával, až do toho srpna. Chodili jsme do Bělského lesa na procházku s babičkou a dědečkem, teď tam stojí baráky, kolem letiště. U Plzeňské byla ještě v 50. letech cukrárna v nádherné secesní vile. Pak jsem tam jel později a najednou tam byla krychle. To je ale normální. Takový je můj rodný kraj," dodává s ani ne přílišnou nostalgií Karel Čepecký.

Martin Jiroušek / Idnes.cz / 16. února 2014

Herečka Sylvie Krupanská: Inspiraci pro své role hledám ve vlastním životě

Nová inscenace podle slavného románu Jaroslava Havlíčka *Petrolejové lampy* bude mít v pátek svou premiéru v ostravském Divadle Petra Bezruče. Tragický příběh z Podkrkonoší, známý také z filmu s Petrem Čepkem a Ivou Janžurovou v hlavních rolích, nabídne velkou hereckou příležitost Sylvii Krupanské.

Jak vznikl plakát k nové inscenaci Divadla Petra Bezruče, na kterém pózujete s petrolejovou lampou? A víte, že vás mohou Ostravané vidět i na billboardu nedaleko obchodního centra Karolina?

Vím o něm, upozornil mě na něj kolega Tomáš Dastlík. S fotografem Petrem Hrubešem jsme kvůli tomu snímku jeli do opuštěného místa v Mariánských Horách. Fotilo se to na parkovišti před stébly suché slámy. Zapálili jsme tam dýmovnici a snímalo se to časově, takže výsledný efekt není doděláván na počítači.

Jaké máte pocity z připravované inscenace *Petrolejových lamp*?

Zrovna jsem čerstvě po zkoušce, ale je pár dní před premiérou, to je vždycky nejvíce práce. Poslední dny jsou zásadní pro vytvoření postavy. Už jednou se mi stalo, že to nevyšlo a začala jsem stíhat až po několikáté repríze.

Jak hledáte inspiraci pro svou roli?

Aby byla postava uvěřitelná, tak to jde vždy jen na základě inspirace ze života. Musí tam být nejvíce ze sebe. Postava Štěpky v *Petrolejových lampách* je neskutečně silná, je to vehementní žena, kterou neskolí ani sled nešťastných příhod, které se jí stanou. Inspiruje mě život mé maminky, která to neměla jednoduché, ale přesto se nezlomila. Navíc moc dobře vím z vlastní zkušenosti, jak se žije na malém městě, kde si všichni vidí do karet a do zahrádek. Doteď je tam kladen důraz na to, co aby lidé něco nepatřičného neřekli. Takže inspiraci pro svou novou roli jsem čerpala přesně z vesnice, odkud pocházím.

A odkud pocházíte?

Z Dubňan na jižní Moravě. Je to taková malá, malebná vesnice.

Venkovanka z malebného jihu a drsná Ostrava... Vzpomenete si ještě na své dojmy při prvním příjezdu do průmyslového města?

Byla jsem nadšená, Ostrava mě uchvátila. Praha je inspirativní, Cheb také, ten má středověký esprit, ale jakmile jsem přišla sem, byla jsem opravdu z ostravského industriálu nadšená. Jela jsem tramvají přes Vítkovice a říkala jsem si: To je bomba! Okouká se to, to je pravda. Ale jsem ráda, že se bývalé průmyslové budovy dnes využívají k uměleckým účelům.

Viděla jste filmovou verzi *Petrolejových lamp* od Juraje Herze?

Film jsem viděla jako malinká, pamatuji si kulhání Petra Čepka a v uších mi doznívá smích Ivy Janžurové. V rámci studia rolí jsme se dívali asi na dvacet minut filmu, jinak ne. Výkony jsou i z těch dvaceti minut famózní, nerada bych ale něco kopírovala. Režisér Martin Františák nám dává hodně volnou ruku, je vstřícný a laskavý, komunikativní a přeje našim nápadům.

Můžete prozradit nějaký takový nápad? Třeba vzniklý vaším přispěním?

Nemám ráda, když se řekne moje, tvoje. Ale kdybych měla něco říct, tak je třeba pro mě zajímavé, že když jdu hledat Pavla do rokle, tak si vezmu s sebou sáčky. To se mi zdá super. Líbí se mi samotná

scéna, která je dřevěná a šikmá. Krásně voní, je strohá a zemitá, dřevěná prkna a troje dřevěná futra. Tak, jak to na statku v Jilemnici mohlo být. Holé stěny, jedna postel, jeden gauč, syrovost.

A nebude to spíš nervák?

Já doufám. Aby byla inscenace dobrá, musí se propojit hodně složek dohromady. S režisérem Martinem Františkem dělám už poněkolikáté a snad to bude fungovat. Věřím, že to bude plné a ne poloprázdné, že ta láhev bude naplněna po okraj, tak jak by to mělo být. Ale ještě je to před námi.

Co děláte, když nehrajete divadlo?

Relaxuji a ráda se procházím v lese. Jezdíme s přítelem do Beskyd.

Jak vzpomínáte na natáčení filmového psychotrilleru Isabel, ve kterém jste ztvárnila důležitou roli upírky?

Bylo to těžké. Projekt bez koruny, bez dotací sponzorů. Šla jsem do toho z kamarádství. Režisér Lukáš Melník do toho dával maximum, velmi stál o to mít svůj film, dlouho jsem tak zapáleného člověka pro věc neviděla. Pak to ale bylo hodně hektické. Stal se zázrak už jen v tom, že Isabel běžela v kinech. Lukáš a jeho neskutečná vnitřní síla dokázali, že je film v kinech.

Režiséra jste vychválila, ale co vám z Isabel zůstalo v krvi? Byl to pro vás něčím nové?

Tím, že jsem hrála nadpřirozenou bytost. Upírské filmy nejsou má doména, ale kdy jindy si zahraju nadpřirozenou bytost? Na divadle těžko, takže tím byla postava upírky Ewy zajímavá.

Se všemi scénami jste souhlasila?

Ano, ale byla jedna výjimka, nechtěla jsme se potkat s potkany. Kluci mi museli říct, kdy budou na place, abych se jim mohla vyhnout. Jinak by to musela být asi velká finanční motivace, abych se překonala.

Už se vám něco podobného povedlo, že jste byla spokojena s vlastní filmovou rolí?

V televizním filmu Ženy, které závidí muže od Roberta Sedláčka. Ale já nemám ráda, když se všem něco líbí, lepší je, když na to není jenom jeden názor. Mám ráda, když divácké reakce jsou názorově pestřejší.

Která inscenace Divadla Petra Bezruče by neměla nikomu uniknout?

Ráda bych pozvala diváky na Evžena Oněgina, budeme mít stou reprízu a brzy bude derniéra. Jinak mám ráda všechny své inscenace, kde hraji.

Divadlo Petra Bezruče uvede hru Petrolejové lampy

Ostravské Divadlo Petra Bezruče připravuje uvedení hry Petrolejové lampy. Vznikla podle románu Jaroslava Havlíčka. V hlavních rolích se představí Sylvie Krupanská a Lukáš Melník. Režie psychologického dramatu se ujal Martin Františák. Inscenace bude mít premiéru 28. února. Novinářům to dnes řekla dramaturgyně divadla Daniela Jirmanová.

Román Petrolejové lampy proslavil především stejnojmenný film scenáristy a režiséra Juraje Herze z roku 1971 s Petrem Čepkem a Ivou Janžurovou v hlavních rolích. "Naše inscenace bude podstatně syrovější. Více prostoru dostane maloměšťáctví, na které dílo poukazuje," řekl Františák.

Upozornil na shodu okolností, která vyústila v kuriózní situaci. Jednu z rolí v ostravské inscenaci ztvární Karel Čepek, tedy mladší bratr Petra Čepka, který hrál ve filmu. Divadlo vychází z adaptace, kterou vytvořilo už před lety autorské duo Martin Velíšek a Ivan Rajmont. "Velíšek dramaturgizaci navíc ještě upravil pro naše potřeby. Dojíždí do Ostravy a úzce spolupracujeme. Půjde svým způsobem o jedinečnou adaptaci," doplnil režisér.

Příběh stárnoucí a ne příliš krásné Štěpky, která hledá lásku u svého bratrance Pavla, divadlo uvede na scéně Marka Cpina. Hudbu složil Nikos Engonidis. V hlavní roli Štěpky Kiliánové, silné ženy z Podkrkonoší, se představí Sylvie Krupanská. Pavla Malinu, důstojníka umírajícího na syfilis, hraje Lukáš Melník. "Dorostli už do těch rolí. Oba mají veliký rozsah možností. A toto jsou zásadní role, na kterých se to musí projevit," komentoval výběr hlavních protagonistů Františák.

Dále hrají Norbert Lichý, Kateřina Krejčí, Dušan Urban, Michal Sedláček Marcela Čapková a další.

28. února - Petrolejové lampy. Vše vyprodáno u Bezručů

Nová premiéra Divadla Petra Bezruče Petrolejové lampy vzbuzuje již nyní neobvyklý zájem publika.

Nejenom, že se i na Divadlo Petra Bezruče nezvykle rychle vyprodala premiéra v pátek 28. února, ale s nebývalou rychlostí zmizely lístky i na všechna březnová představení a již nyní se začínají vyprodávat i představení dubnová.

„Ostrava má výsostnou herečku. Tou je Sylvie Krupanská. Hlavní role v Petrolejových lampách jako by byla psána pro ni,“ uvažuje o důvodech zájmu o představení jeho režisér Martin Františák. Sylvie Krupanská bude hrát hlavní roli Štěpky Kilianové, ženy z Podkrkonoší. Druhou hlavní roli v představení, jehož příběh je znám ze stejnojmenného filmu režiséra Juraje Herze, má u Bezručů Lukáš Melník. Hraje Pavla Malinu, důstojníka umírajícího na syfilis a Štěpčina manžela.

Petrolejové lampy jsou v ostravském uvedení v mnohém jedinečné. Například jednu z rolí si zahraje ostravský herec Karel Čepek, mladší bratr již zesnulého Petra Čepka, který v sedmdesátých letech měl v Herzově filmu hlavní roli po boku Ivy Janžurové. Karel Čepek bude v divadle hostovat.

„Rozhodně nešlo o žádný PR tah. Chtěl tomu osud. Pan Čepek je takový typ herce, které Divadlo Petra Bezruče nemá. Proto jsme pana Čepka angažovali. Hraje starého Malinu,“ vysvětluje režisér Františák.

Další specialitou představení je, že jeden z autorů dramaturgie, Martin Velíšek, přizpůsobil hru přímo ostravskému divadlu. Již dříve dramaturgiu pro divadlo v Hradci Králové udělali Martin Velíšek společně s Ivanem Rajmontem. Martin Velíšek v minulosti působil u Bezručů jako dramaturg a představení je tak jeho malým návratem do Ostravy.

Podle dramaturgyně divadla Daniely Jirmanové jsou Petrolejové lampy spisovatele Jaroslava Havlíčka mistrovským psychologickým dramatem. „Škoda, že lidé jeho román prakticky neznají, mnohem známější je film. Třeba i naše představení dopomůže k tomu, že si někdo Havlíčkovu knihu přečte,“ doufá Jirmanová.

Hlavní hrdinka příběhu, maloměstská dívka Štěpka, touží po lásce, ale není už nejmladší a není to zrovna krasavice. Její dávná dětská láska, bratranec Pavel, se vrací z vojny. Rodinný statek upadá a bratr to Pavlovi vyčítá. Pavel žádá Štěpku o ruku. Bude to sňatek z lásky, z rozumu, nebo jen pro peníze? Čekají po svatbě Štěpku rozkoše lásky, kupa dětí a šťastný rodinný život? Pavel, milovník všech slastí, které život nabízí, si z vojny nepřivezl pouze vzpomínky...

V dalších rolích se představí Norbert Lichý, Kateřina Krejčí nebo Přemysl Bureš.

Jan Král / Ostravainfo.cz / 26. února 2014

U Bezručů nezáří jen lampy, ale také herci

Právě v těchto dnech se o mistrovi současné české divadelní režie, a je jím bez pochyb Martin Františák, přesvědčuje brněnské Národní divadlo, kde má v pátek v jeho nastudování premiéru Sofoklův Král Oidipus. Poslední Františákovou ostravskou inscenací „v úvazku“ je další jeho brilantní kousek – Petrolejové lampy Jaroslava Havlíčka v Divadle Petra Bezruče.

Čtenářsky takřka zapomenutý román jilemnického rodáka, psychologizujícího realisty, nenápadného soupevníka Karla Čapka, znovu objevil Juraj Herz, jehož film (Janžurová, Čepek, Plichtová, Steimarová, Rosůlková, Sklenčka, ale i Černoch, Laufer) z roku 1971 byl ozvěnou československé nové vlny 60. let a statečně vzdoroval normalizaci.

V novém století se zatím prosadily dvě adaptace: Herz režíroval svou v Divadle Na Jezerce, kde jako mnoho dalších inscenací vykročila z mantinelů tzv. měšťanského divadla, kterým nuselskou scénu nálepkují recenzenti neschopní komparace. Martin Velíšek s Ivanem Rajmontem se prosadili v Divadle desetiletí, tedy Klicperově v Hradci Králové. Jejich dynamičtější a sevřenější libreto použil k inscenování také Františák v Ostravě. Velkou chválu sklídila jeho práce na listopadovém Ostravaru. A porota Festivalu divadel Moravy a Slezska v Českém Těšíně představitelům hlavních rolí Sylvii Krupanské a Lukáši Melníkovi určila ceny za nejlepší herecké výkony.

Zejména Krupanská v roli statečné a trpělivé Štěpánky Kiliánové jako by po mateřské přestávce ještě zpřesnila spektrum výrazného herectví a od únorové premiéry se její výkon řadí k nejlepším, které jsme v končícím roce 2014 na českých scénách viděli. Totéž platí o Melníkovi. Jeho Pavel Malina v plasticitě portrétu životně zkrachovalého C & K důstojníka postiženého nejprve dluhy, a potom galantní chorobou, překonává místy i filmového Petra Čepka.

Františák umí vystavět přesné typy a jejich charaktery. To prokázal už ve zlínské Maryše se dvěma nominacemi na Thálii (Petra Hřebíčková ji za titulní roli získala a Dušan Sitek). V Lampách září i všichni ostatní: Kateřina Krejčí a Norbert Lichý v rolích Štěpčinyých rodičů, Karel Čepek a Dušan Urban jako Pavlův otec a bratr, Markéta Haroková coby nešťastná Karla. Petrolejové lampy se staly evergreenem českých a moravských scén. Troufnout si na ně může ale vždy jenom divadlo, které má velký herecký potenciál. Ostravští Bezruči k nim patří.

Jiří P. Kříž / Novinky.cz / 12. ledna 2015 / Hodnocení 95%

Jejich syrový příběh

Martin Františák se po vynikající Její pastorkyni (NDM) vrátil k silné ženské hrdince na „šikmé ploše“. Příběh Havlíčkových Petrolejových lamp neprošel žádnou radikální úpravou ani aktualizací. Přes spojení některých menších postav a nevyřčení vybraných reálií, zůstává chronologický průběh událostí i výklad postav velmi blízký románové předloze. Podkrkonošská rodačka Štěpka Kiliánová (Sylvie Krupanská) je v maloměstské Jilemnici neuchopitelným živlem. Nestydí se říct pravdu nahlas, nebojí se být výstřední, svá a jít proti konvencím. Okolí to příliš nekvituje.

Františák ráznost knižní Štěpánky nahrazuje jemnou ženskostí, s níž se sice obětuje pro bratrance a později manžela Pavla (Lukáš Melník), ale nedá se zaměnit se slabostí. Štěpka se rozhodne pro vdavky s plným vědomím Pavlových pohnutek a trpělivě nese i následky. Zatímco charakter hlavní hrdinky se pohybuje v intencích předlohy, výklad postavy Pavla Maliny inscenace dořikává. Na knihu implikovanou otázku, jestli to není jenom vypočítavý „hajzlík“, odpovídá velmi jasně (nejen) dialogem již zemřelého Kiliána, otce Štěpky a právě Pavla. Ten dokládá, že režisér vidí Malinu jako člověka hrdého, leč zoufalého. Ví, že umírá, ale nechce, nemůže být na smrt sám.

Ze dvou hlavních hereckých představitelů jako výraznější působí Melník. S každým dalším obrazem se prohlubuje postup jeho syfilidy. Zpočátku poměrně nenápadně jenom více a více napadá na jednu nohu, v druhé polovině inscenace už chátrá rychleji až k plné paralýze. Omezující se pohyblivost kontrastuje se snahou udržet pevný, vzpřímený, vojenský postoj až do samého konce. Malinova řeč je často příliš hlasitá, tvrdá, trochu hartusivá. Melník každým pohybem těla, každým nádechem staví nezlozmluvného muže, jenž si stojí také za temnou minulostí. Vášnivě se řítí i do

hrobu. Krupanská naproti tomu pracuje subtilněji, nicméně v dopadu na diváka za Melníkem nijak nezaostává. Psychologické rozpoložení naznačuje především tónem hlasu. Vždy zní bezprostředně, z počátku také bezelstně. S gradací Pavlovy choroby se stává zatvrzelejší. Končí jako lhostejná komentátorka svého života.

Po první polovině vypadala inscenace jako průměrné ostravské (tzn. celorepublikově nadprůměrné) dílo – originálně režijně vystavěné a herecky brilantní. Druhá část ovšem přinesla prudký zlom. Chvíle, kdy Štěpka přivádí již značně nemohoucího a neovládajícího se Pavla na rodinnou oslavu, je jako seknutí mečem. Utne ironický nadhled postav i diváka a odhalí dvě bezmocné bytosti. Zcela a bez příkras.

Jiřina Hofmanová / zpravodaj festivalu Ost-ra-var / 30. listopadu 2014

„Myslím, že jsme viděli jeden z vrcholů přehlídky. Je to tradiční divadlo, titul, jež byl už mnohokrát inscenován. Musím říct, že tohle je jedna z nejlepších verzí. Ale přesto platí moje výhrada, kterou jsem už říkal na diskuzích – myslím si, že méně by v Melníkově případě znamenalo více. Prostě Čepkovo kulhání ve filmu nebo i v jiných inscenacích nemuselo být dovedené až do takové absolutní drastiky. Ale za to klobouk dolů před Krupanskou, jejíž výkon opravdu považuji za nejlepší této přehlídky.“

Vladimír Just, divadelní kritik

„Mně se to moc líbilo, byla jsem s tím velmi spokojená. Bylo to nejklassičtější možné pojetí, nicméně to výborně fungovalo, což se většinou nestává.“

Marie Kocourková, FF UPOL

„Všechny divadelní složky byly bravurní a prvorepubliková atmosféra úžasná. Vyzdvihla bych herecké výkony obou protagonistů, na těch to stálo a bylo to geniální.“

Dominika Konečná, FF UPOL

„Strašně moc se mi to líbilo, odcházím úplně nadšená. Dorazily jsme na poslední chvíli a nelituji toho. Užila jsem si to. Kostýmy a scéna byly vynikající.“

Veronika Pourová, FF UPOL

„Sice za sebou nemáme ještě Postřižiny, ale pro mě jsou Petrolejové lampy nejsilnější inscenací, co jsem tady dosud viděl. Tím pádem u mě DPB tento ročník ‚vyhrává‘, což se loni nestalo. Zpracování stojí na Sylvii Krupanské, která byla „mrtě“ dobrá, a samozřejmě na jejím partnerovi Lukáši Melníkově. Studuji i filmovou vědu, takže znám film Juraje Herze a musím říct, že v Krupanské jsem neviděl Ivu Janžurovou a to je moc dobře.“

Ondřej Janošov, FF UPOL

Petrolejové lampy ochromily Ostravu

Divadlo Petra Bezruče v Ostravě má v programu Petrolejových lamp napsáno, že se jedná o paralyzující thriller o chorobách venerických. Ano - i tak se to dá říci. Paralyzující to opravdu bylo. Ve scénách, které měly vyplivnout bolest, stesk a hrozivou tíseň, jsem občas musela až lapat po dechu.

Režisér Martin Františák si rozhodně nedělal z diváka loutku, ba naopak. Petrolejové lampy měly jak poutavý příběh, tak i rychlý spád. Možná si tehdy ani Jaroslav Havlíček neuvědomil, jak mocnou za sebou zanechá stopu. Lampy se hrají pořád, v několika desítkách repríz, a divákům se to stále líbí. Ale proč? Vždyť to není ani komedie, která v posledních letech zaujímá místo v divákově srdci. Je to příběh plný bolesti, touhy po něčem zdánlivě nedosažitelném, příběh, který zkoumá všelijaká zákoutí lidského vědomí i podvědomí.

Začíná to však zcela nevinně. Ne moc hezká Štěpánka (Sylvie Krupanská) má za sebou svá nejlepší léta. Mladší už nebude, krásnější taky ne, ale přesto převelice touží po velké lásce. K její smůle si však nakonec vybere svého bratrance Pavla (Lukáš Melník), kterému jde očividně jen o její peníze. Možná ale taky ne. Třeba jen chce zachránit chátrající rodinný statek, na jehož zadlužení se značně podílel. Ale jaká to je pravděpodobnost? Namyšlený, nevychovaný a odporný jak tělem, tak duší.

Žijí spolu, ale přesto spolu nejsou. I tak by se dalo vysvětlit, proč Štěpka tak moc touží po dítěti, které jí Pavel není schopen dát. Zjišťuje, že si její muž nepřivezl z války jen špatné vzpomínky, ale také syfilis. Jeho zdravotní stav se nadále zhoršuje, až do takových krajností, že je Štěpka pod tíhou celého světa donucena Pavla nechat odvézt do ústavu, kde nakonec také umírá.

V ostravské inscenaci je potřeba vyzdvihnout několik výrazných osobností. Mimo výborné a osobnostně zářící Sylvie Krupanské se na jevišti cítil jako doma Karel Čepek (hraje Pavlova otce Jana Malinu), jehož charismatický hlasový projev omámil snad každého v sále. Norbert Lichý (role otce Štěpánky) exceluje svou nevšední vizáží, výborný je také Jiří Müller v roli skákavého machoně.

Názor informuji.cz: 100%

Zuzana Špringlová / Informuji.cz / 20. října 2014

Paralyzující Petrolejové lampy u Bezručů

Jaroslav Havlíček, jeden ze skvělých českých spisovatelů, který dokázal přesně, chladnokrevně a s nadhledem popsat duševní stavy svých románových postav postihnutých tragickým osudem. Jeden z jeho nejslavnějších románů, *Petrolejové lampy*, byl v sedmdesátých letech zfilmován Jurajem Herzem. V hlavních rolích se tehdy představila Iva Janžurová a Petr Čepek. Na divadelní prkna ostravského Divadla Petra Bezruče jej přenesl režisér Martin Františák. Sloužila mu drammatizace Martina Velíška a Ivana Rajmonta.

Štěpka byla radostná, milá, avšak trochu prostá a ne příliš hezká. Už se nechtěla prát s klukama. Chtěla se vdát. Mít děťátko. A najednou, k nevíře ostatních, se zdá, že se jí tento sen vyplní. Pavel si ji chce vzít. Miluje ji? Možná ne tak moc. Ale slibuje, že bude váženou statkářkou! A děťátko? Co vše může pokazit manželství?

Martin Františák inscenoval *Petrolejové lampy* podle románu. Nesnažil se o žádné aktualizace, což je v tomto případě jen ku prospěchu. Scéna, kterou vytvořil Marek Cpin, je velice jednoduchá, holé stěny a rámy dveří. Po stranách se nachází jen nezbytný nábytek a samozřejmě petrolejové svítilny. Dominantou je šikmé jeviště, po kterém se čas od času rozkutálí malé kuličky představující škvory.

Začátek je víceméně radostný. Slibuje nové začátky. Obraz maloměstského života, kde nechybí pouštění balónů, večerní divadlo, jarní procházky a dokonce jsou přítomni i čerti. Je až neuvěřitelné, kolik vjemů a hlavně herců se podařilo vměstnat na malé jeviště a i přesto nepůsobí přeplněně. Po přestávce začíná příběh gradovat. U Pavla se totiž začíná projevovat jeho nemoc, syfilis. Situace, ať tragické či šťastné, velmi dobře prohlubuje sugestivní hudba.

Sylvie Krupanská v roli Štěpky Kyliánové opravdu září (dle mého názoru jí sedí daleko víc než jiné komičtější role). U Štěpky je velmi patrný vývoj postavy. Nejdříve byla bezstarostná a šťastná, avšak po boku Pavla, jehož nemoc stále postupuje, se z ní stává žena, která se musí starat nejen o manžela, ale také o grunt. Zároveň však stále nechápe, co se to s jejím manželem děje a hlavně proč s ní nechce být i intimně, když už se tedy vzali, a proč jí nechce dát to vytoužené miminko. Exceluje také Lukáš Melník jako Pavel. Skvěle si poradil s tím, jak ztvárnit člověka postiženého touto nemocí, kterému přestávají sloužit nohy, dostavuje se paralýza a rozpad osobnosti. Zde je také dobře vidět posun od odměřeného důstojníka k bláznovi, o jehož nemoci nemá do poslední chvíle nikdo tušení.

Výtečné je celé obsazení přes Štěpčiny rodiče až po městského blázna. Dovolím si také zmínit, že v této inscenaci hostuje Karel Čepek, člen Těšínského divadla a bratr Petra Čepka, Pavla z Herzova filmu. Karla Čepka můžeme vidět v roli Pavlova otce Jana Maliny.

Petrolejové lampy, jedna z inscenací, které byste si neměli rozhodně nechat ujít. Ať už jako milovník divadla, nebo pro oživení povinné školní četby. Rozhodně stojí za to.

Chvála svitu Petrolejových lamp!

Jest nesmírně potěšitelné, když se v divadelně značně neradostných časech, kdy brutálně se setmělo nad ústeckým Činoherním Studiem, rozpadající se správní rada hrozí destabilizací Klicperova divadla v Hradci Králové, a řada dalších divadelních subjektů bojuje o důstojnou existenci, posmutnělý divák setká s inscenací, jež je jednoduše krásná. Nejnovější přírůstek do aktuální dramaturgie ostravského Divadla Petra Bezruče k těmto vzácným zázrakům bezesporu patří. Místní Petrolejové lampy v režii Martina Františáka, jsou světlem, zahánějícím temnotu, jež si uzurpuje zem. Jevištní adaptace Havlíčkova prozaického opusu magnum, vplula na bezručovské jeviště ve formě, jíž sluší superlativy.

Františák režíruje baladu z přelomu dvou století s obvyklou intenzivní empatií pro osudová dramata, i jistotou protřelého karetního mistra, jenž si je dobře vědom, že ve svých pěstěných pazourech třímá ty nejsilnější trumfy. Román Jaroslava Havlíčka byl v důsledné dramatinizaci Martina Velíška a Ivana Rajmonta, jež byla původně připravena pro Rajmontovu úspěšnou inscenaci v Klicperově divadle (premiéra 22. 9. 2006, derniéra 2013, 110 repríz, pozn. aut.), kongeniálně transformován do podoby strhujícího dramatu, jež zcela naplňuje komplexní potřeby moderního divadla.

Výprava pravidelného Františákova spolupracovníka Marka Cpina (v poslední době např. dobově i tematicky spřízněný Advent podle Marie Glazarové v Jihočeském divadle, poz. aut), v kostýmech i scénografii přesně evokuje přelom 19. a 20. století, naštěstí však beze stopy iritující přílišné popisnosti. Rakousko-uherská nostalgie klobouků, licousů a rób si v inscenaci podává štafetu s narůstající hektičností nového století, kdy tajuplné světlo titulní propriety hrozí brzy vystřídat sterilní produkce Goebelova a Edisonova vynálezu. Ve výtvarné Cpinově koncepci je důraz kladen především na atmosféru a detail, opomenuty ovšem nejsou ani spirituální a spiritistické podtexty Havlíčkova díla. Jevištní obrazivost navíc přehledně a dynamicky člení tok jevištního času tak, aby nedocházelo k divákově nežádoucí dezorientaci v ději. Pro Františákovu režijní tvorbu jsou pak typicky akcentovány momenty rituální, zde především navzájem na první pohled kontrastní, ve významu však dokonale spřízněné, scény pohřbů a svatby. Důkazem pečlivé prokomponovanosti dramaturgicko-režijní koncepce s vizuálem inscenačního projektu budiž dva zdánlivé detaily – scéna s balónem, jenž odnáší Štěpčiny iluze a přání, a přímá citace legendárního Munchova obrazu Výkřik, ve scénách, kdy choroba Pavla Maliny naplno bere otěže do svých roztřesených pracek. Stejně dokonale pak do pekelně promazaného soukolí Petrolejových lamp zapadá scénická hudba Nikose Engonidise, coby další ze stavebních kamenů nezpochybnitelného úspěchu uměleckých snah o plnokrevné jevištní oživení Havlíčkem brilantně narýsovaného mikrokosmu, v němž o sebe se drsně dřou fikční prostory podkrkonošské Jilemnice a Vejrychovského gruntu.

Evidentní urputné snahy realizačního týmu ostravské inscenace Petrolejových lamp, by ovšem nikdy nemohly dojít adekvátního naplnění bez účasti výborně připraveného, a náležitě kompaktního hereckého ansámblu. I zde je vše v naprostém pořádku, a přítomní členové hereckého souboru Divadla Petra Bezruče vespolnou jevištní součinností opět rázně dokazují, že patří k nejužší středoevropské špičce. Po poněkud rozpačitém hereckém výkonu v titulní roli Krále Leara se do parádní herecké formy opět dostává Norbert Lichý, jenž obdařil postavu starého Kiliána přesnou

kombinací maloměstského furiantství, opatrně skrývané lásky manžela i otce, i sílícího strachu z blížící se smrti. Velmi dobrým protipólem Lichého variace na téma lev za zenitem, je skepsí uondané stáří starého Maliny v sugestivní interpretaci hostujícího Karla Čepka, jenž svou jevištní přítomností zároveň vytváří neokázale dojemnou připomínku nejen slavné filmové adaptace Juraje Herze, v níž v roli Pavla Maliny exceloval jeho starší bratr, ale především odkaz k počátkům profesionální herecké kariéry Petra Čepka, které jsou neodmyslitelně spojeny právě s Divadlem Petra Bezruče. Kde jeden z bratrů svou koketérii s jevištěm začínal, druhý se pomalu loučí, a to s grácií, již třeba jest se klanět. V hereckých partech matek Kiliánové a Traklové se svým vysokým standardem prezentují Kateřina Krejčí a Marcela Čapková, vedle nichž se neztrácí ani místní omladina, zejména pak Ondřeji Brettovi lze bez problémů uvěřit maloměšťáckého floutka i čertovské kopýtko a Josefu Jelínkovi pak problematickou existenci trpěného bastarda, jehož mnohokrát společností pochroumané sebevědomí nemůže napravit ani protekcí získaný prestižní flek.

Velkou chybou by rozhodně bylo ve výčtu inscenačních kvalit Petrolejových lamp nezmínit výkony Markéty Harokové, jež i na malém prostoru dokázala v několika ostrých konturách, navíc takřka s absencí verbálních projevů vykreslit dilema služky Karly, jež nachází se v drtivém klinči mezi dvěma nadřízenými muži, a Dušana Urbana, jenž obdařil postavu Jan Maliny ml. přesně vybalancovanou symbiózou selského rozumu a příkořími zjitřené emocionality, jež posouvá intenzitu původně civilního bratrského konfliktu až paralele s kain-abelovskými archetypy.

Finálními aspekty, jež definitivně posouvají úroveň ostravských Petrolejových lamp z precizního řemesla do kategorie Inscenace roku, jsou rozhodně herecké výkony Sylvie Krupanské a Lukáše Melníka v ústředních partech Štěpky Kiliánové a Pavla Maliny. Krupanská je naprosto přesvědčivá v tragi-groteskním střídání poloh i postupném přerodu z v lecčems naivní, přesto však emancipované městské dívky s uměleckými ambicemi v silnou ženu, jež statečně bojuje s nepříznivým osudem pomocí životního entusiasmu i sebeironie. Lukáš Melník měl v úloze syfilidou zasaženého oficíra, možná ještě těžší pozici, ztvárnění jeho charakteru je totiž na rozdíl od postavy Štěpky, kde je prostor pro interpretaci nepoměrně větší, limitováno řadou vnějších znaků, kostýmem důstojníka počínaje, přes nutnou přítomnost štramáckého kníru a průvodními znaky zákeřné pohlavní choroby konče. Melníkův Pavel Malina však rychle dává zapomenout na čepkovské stigma a stává se jasnou, sebevědomou a dokonale přesvědčivou zprávou o herci na vrcholu tvůrčích sil.

Petrolejové lampy jsou u Bezručů jednoznačným uměleckým úspěchem a inscenací, již nutno je přát dlouholetou jevištní existenci. Zaslouží si nemínout. Tak bez obav račte. A mnohokrát!

Petrolejové lampy v záři divadelních světel

Když Juraj Herz natočil secesně stylizovaný film *Petrolejové lampy*, který je dosud živý zejména díky fenomenálnímu herectví Petra Čepka a Ivy Janžurové, připomenul tím vrcholné dílo mistra meziválečné psychologické prózy Jaroslava Havlíčka. Silné postavy a polohy, které román nabízí, si říkají i o divadelní provedení. Dramatizaci Martina Velíška a Ivana Rajmonta uvedl na jeviště Divadla Petra Bezruče jeho někdejší umělecký šéf Martin Františák, premiéra byla 4.března 2014.

Z rozsáhlého románu situovaného do podhůří Krkonoš si autoři vybrali klíčové okamžiky ze života dvou příbuzných rodin, odehrávající se na přelomu 19. a 20.století. Dramatizace neupřesňuje místo děje (mohlo by to být třeba i podhůří Beskyd) a vybírá jen postavy a situace významné pro zápletku a vývoj charakterů. Soustřeďuje se na osud Štěpánky, dcery stavitele Kiliána, která se bouří proti maloměstským konvencím, a proto dlouho nenachází ženicha. Vedle rodiny úspěšného Kiliána je tu rodina jeho švagra Maliny hospodařící na prokletém statku Vejrychovce, kterou táhne ke dnu nezdárný syn Pavel. Protnutí osudů obou zmíněných postav tvoří jádro dramatu...

Výprava Marka Cpina ukotvuje drama do zmíněného období, kostýmy a typizace postav prozrazují rakousko-uherskou monarchii, což trefně napoví císařské licousy. Postavy divákům opticky přibližuje svažující se jeviště, předscénu ohraničují petrolejové lampy a po delší době se v DPB objevuje klasická červená opona. Dobové reálie připomíná vítání prvního vlaku a oslavu nového století, kdy petrolejové lampy vytlačuje elektřina. Výrazným náladotvorným prvkem inscenace je hudba Nikose Engonidise laděná do mollové tóniny, tanga s zádumčivých melodií.

Na počátku je divák vtažen do děje v různých časových rovinách. Po rozhrnutí opony stojí vzadu na jevišti postavy jakoby připravené ke skupinovému portrétu, na předscéně vlevo kartářka vykládá Štěpce, zda a kdy se pro ni najde ženich, vpředu uprostřed si hrají dvě dívky, Štěpka s kamarádkou. Z pozadí vystupují čerti s říkankou „Kde jsou ti

páni? Na hřbitově zakopáni...“. Ostatně podobné seskupení postav uvidíme při svatbě a pohřbech, kdy je nebožtík spouštěn do propadliště. Nejprve je pohřbívána pradlena, v druhé části je pochováván Štěpčin otec. První dějství sice končí svatbou, ale postavy jdou nejistým krokem a doprovází je teskná lidová píseň. Scény ze života na maloměstě se střídají se scénami ze statku, které v druhém dějství převládají.

Ústřední roli Štěpánky Kiliánové Františák svěřil Sylvii Krupanské, které ihned uvěříme silnou osobnost její hrdinky, dívčí rozdychtěnost, radost ze života, přímost a nespoutanost, s níž reguje na maloměstské pokrytectví, posléze netrpělivé i skeptické očekávání stárnoucí slečny, zklamání ze sjednaného sňatku a nakonec smíření s údělem, vůči němuž se staví čelem, neporažená a vyzrálá.

Rovnocenným partnerem je jí Lukáš Melník jako bratranec Pavel, lehkomyšlný oficír ruinující otcovský statek, lenoch a povaleč, vypočítavec, z něhož se následkem choroby stává fyzická a psychická troska. Melník opět potvrdil šíři svých hereckých proměn a sugestivita jeho projevu je srovnatelná s filmovým Pavlem Petra Čepka. (V druhém dějství je herecky výraznější než jeho partnerka - negativní a chorobné role jsou vždy vděčnější úlohou). Ostatní herci přesně dotvářejí celek dramatu, z těch větších rolí jmenujme Norberta Lichého (Kilián), Kateřinu Krejčí (jeho žena), Karla Čepka (j.h. - v roli Maliny) a Dušana Urbana (jeho syn Jan).

K nejvýraznějším, nezapomenutelným místům inscenace patří fantaskní scéna, kdy Kilián z hrobu věští temnou budoucnost svému zeti. Zažijeme tu však i odlehčení, třeba ve scéně, kde se Alois (Josef Jelínek) dvoří Štěpce a s vášní vypráví o Marxově Kapitálu, ale po otevření se z knihy silně práší.

Zatímco Herzův film charakterizovala melodramatičnost a secesní ornament, nynější dramatizace a zejména Františákova režie vychází ze syrově realistického ducha románu a pomocí divadelních prostředků se noří do psychologie postav, vedle reálných obrazů tu má místo fantazie, snění, noční můry i naturalistický projev. Inscenace Martina Františáka mají nezaměnitelé rysy, připomeňme tu hry Bezruč?!, Job, Nevěsta nebo Správkař. Je jimi zemitost, boj s osudem a úporné až posedlé hledání pravdy, smyslu a naplnění života. Totéž lze říct o inscenaci Petrolejových lamp.

Milan Líčka / Ostravablog.cz / 9. března 2013

Petrolejové lampy jsou skvělá podívaná. Krupanská i Melník září v životních rolích

Novou inscenaci Petrolejové lampy podle stejnojmenného románu nedoceněného génia Jaroslava Havlíčka představilo v páteční premiéře Divadlo Petra Bezruče. Inscenátoři nový titul avizují jako "paralyzující thriller". Po premiéře je jasné, že inscenace nabízí skvělý divácký zážitek a životní role oběma hlavním protagonistům Sylvii Krupanské a Lukáši Melníkovi, kteří odvádějí mistrovské výkony.

Jeden z nejvýraznějších talentů české literatury 20. století Jaroslav Havlíček už mnohokrát poskytl námět pro filmové dílo, jeho mistrovský psychologický horor Neviditelný se dočkal hned dvou vynikajících filmových adaptací a známý je také úspěch Herzových Petrolejových lamp, přestože se k publiku dostaly v cenzurované a v komunisty upravené verzi tak, jak to režisér původně nezamýšlel.

Divadelní úprava Martina Velíška a potažmo Ivana Rajmonta vychází z románové předlohy, jejíhož vydání se Havlíček nedožil, protože zemřel na vyčerpání v roce 1943. Nutno podotknout, že život samotného spisovatele by vydal na hutné psychologické drama balancující na hraně povinností úředníka a vášnivé posedlosti spisovatele příběhů, krčícího se po nocích při svitu petrolejek. Jaké to je psát za kmitavého plamene starodávné lampy, se sice diváci v Divadle Petra Bezruče nedovědí, přesto jim inscenace Martina Františáka nabídne silný zážitek. Nečekejte ovšem nic pro mladistvé publikum, byť by k tomu podivný podtitul se senzační příchutí mohl svádět. Naštěstí tomu tak není!

Vůně dřeva, korálky rozbíhající se po nakloněné ploše, masky čertů, naléhavá hudba, bohaté expresivní herectví, zdařilá evokace maloměsta na přelomu století, kdy se na obzoru vznáší balón nebo svítí nejnovější hit – elektrická žárovka, to jsou drobnosti, které dotvářejí věrohodný kolorit a sugestivní atmosféru Františákovy inscenace.

Scéna je jednoduchá a přitom zásadní, šikmá dřevěná podlaha, trojice futer, vlevo postel, napravo gauč, nebo naopak – v nakloněné rovině se skrývá komentář k celému statku, na němž se náš tragický příběh odehrává. Hraní střídavě po stranách a střed jako náměstí, hřbitov nebo právě všeobsažný dvorek s latrínou jsou velkorysé, téměř v širokoúhlém podání.

Nechybí ani molo, kde se obvykle na koncertech promenádují velké pěvecké hvězdy, tady jsou to mistrovské herecké výkony. Inscenace nabízí hlavním protagonistům Sylvii Krupanské a Lukáši Melníkovi životní role. Postava Štěpky, tak trochu naivní i předčasně vyspělé dívky přerůstající vesnickou omezenost, ale postrádající nadprůměrný důvtip, sedne Krupanské daleko lépe než předchozí extravagantní dívky nebo komické etudy. Ostře řezané rysy i původ ji přímo předurčují o ovládnutí této postavy ironickou směsí tragikomičnosti.

Lukáš Melník hraje další expresivní šarádu, která je inverzí jeho nezapomenutelného Bezruče. Ovšem tentokrát to místo rukou jsou nohy, které mu vypovědí poslušnost. Ale není třeba předbíhat. Františákovy Petrolejové lampy mají pozvolnou gradaci a tam, kde se většinou zasekne druhé půle inscenace po oddechové přestávce, se naopak ještě dále přitvrzuje. Drama stoupá a dostává omamné kontury díky magickým prostředkům. Na scéně například nechybí postavy ve věrohodných maskách čertů, kteří po šikmých prknech podlahy vrhají skotačící korálky. Z knihy zatuchlého intelektuála se vyvalí mračna prachu, až se herci i s publikem mohou zalznout, a dveře do hrobky, do jakéhosi podsvětí se ztotožňují s poklopem místní žumpy. Na dveře latríny se pak křídou zapisují ti, kteří už do této jiné dimenze vlastní existence vstoupili.

Vrcholnými momenty jsou atmosférické drobnosti, které ale zdařile vykreslují rozpoložení postav, například roztáčení gramofonu, když je Štěpka požádána Pavlem Malinou o ruku. V jedné chvíli je to gesto zastírající rozpaky a pak, když přijde otec Štěpky, stává se jeho roztáčení kliky gramofonu výmluvným gestem nesouhlasu. Dalšími vrcholnými momenty jsou strhující scény s nemocným syfilitikem Malinou, kdy jej Lukáš Melník v expresionistické souhře dává do roviny s filmovým Petrem Čepkem, ale pořád zůstává svůj – maluje na zdi i na jevišti svůj vlastní obraz expresionistického Křiku a navazuje třeba už na zmíněnou bezručovskou expresivitu z jiné Františákovy inscenace.

Skvělá je hudba Nikose Engonidise, využívající klasické nástroje, jako jsou třeba tklivé a expresivní housle. Co se týká výtek – tak hlavně, všechny petrolejky jsou elektrické, místo fazolí se po pódiu kutálejí syntetické korále. Pokud měl někdo někdy náhodou pocit, že je Jaroslav Havlíček poněkud upozaděným čítankovým autorem, tady jej Martin Františák se svými spoluhráči hravě přesvědčí o opaku. Pro něj je skvělou příležitostí k zapojení celé škály expresivních prostředků, což už v Havlíčkovi dříve objevili právě filmoví tvůrci jako Juraj Herz nebo Jiří Svoboda. Teď je tomu vlastně i na divadle.

A navíc Divadlo Petra Bezruče má vedle strýčka Váni už druhou skvělou inscenaci, kde se řeší otázka existence naší minulosti, protože nejen naši rodičové začínali na statku, ještě než se na Ostravsku začalo těžit uhlí. A u Františákovy inscenace nelze opomenout důležitý fakt – že Ostrava, to byl taky kdysi jeden velký statek, na kterém vyrůstali bratři Karel a Petr Čepkovi, statek, jehož minulost, stejně jako minulost města jsou systematicky likvidovány.

Naštěstí Petrolejové lampy ukazují opak, už jen tím, že druhý z bratrů Karel symbolicky ztvárňuje roli starého statkáře. Kdo neviděl, neměl by vynechat, a to nejen milovníci divadla.

Silná zář Petrolejových lamp bolestivě spaluje duši

Bezruči uvedli další premiéru. Po výborném Čechovově Strýčku Váňovi zalovili v našich luzích a hájích a sáhli po psychologickém románu Jaroslava Havlíčka Petrolejové lampy, resp. jeho dramatině z pera Martina Velíška a Ivana Rajmonta. Režie se chopil Martin Františák, který zde dříve působil jako umělecký šéf. Návrat to byl vskutku povedený.

Na první pohled upoutá divákovo oko nakloněná – jinak nepřestylizovaná, až šedivě jednoduchá – scéna lemovaná nesměle zářícími elektrickými „petrolejovými“ lampami. Hýří však zdánlivými drobnostmi, které zážitek z inscenace posouvají ještě výše. Ať se jedná o dřevěnou stěnu, na níž jsou s postupným vývojem dopisovány jména zemřelých postav, nebo s tím související zpracování hrobu, který je ztvárněn prostým poklopem nacházejícím se kdesi uprostřed nahnutého jeviště.

Podmanivé a určitým způsobem zvráceně čarokrásné dramatické obrazy pak na něm připomínají šachovou partii skutečných mistrů. Partii, jejíž pozvolnější (ale zdaleka ne nudící) zahájení přináší seznámení s celou paletou figur maloměstské Jilemnice.

Jednou z nich je i Štěpka (Sylvie Krupanská), nepříliš vzhledná a na první pohled vyspěle působící a s nadhledem život beroucí, ale zároveň po lásce a dětech prahnoucí dcera ctěného a dostatečně majetkem zaopatřeného stavitele Kiliána (Norbet Lichý). To sedlácká rodina Malinů z Vejrychovska žije v permanentní existenční nejistotě, do které se dostala vinou zhýralého pábitele Pavla (Lukáš Melník), který se vrací na rodnou hroudu z vojny, kde se mu podařilo nasekat dluhy. Ten přichází s nápadem na obchod, který je zdánlivě výhodný pro všechny – uzavření sňatku se Štěpkou, který je i přes počáteční odmítání otce vyvolené rázem na spadnutí.

Pomyslná šachovnice se rázem vylidňuje. Pěšáci vyklízí pole, aby se navraceli spíše sporadicky a ponechali tak dostatek prostoru ústřední dvojici. Inscenace neskutečně graduje, zarývá se pod kůži, těžkne, houstne a s dříve alespoň v troškách dávkovaným humorem šetří jako pacifista municí. A podobně i Štěpčiny sny ztrácí na vzletnosti a barvě, aby nově nabývaly temně kalných kontur.

Náraz na tvrdou plochu neidealizované reality je tvrdý. Pavel si z války nepřivezl jen dobře padnoucí armádní kabátek a hromadu dluhů, ale i něco daleko horšího – syfilis. Jeho stav se zhoršuje, přichází částečná paralýza i postupné vypařování racionálního uvažování, stupňuje se agresivita vůči choti... šílenství je hned za kopcem. Změna bolí.

A přerod Štěpky z dívky ve vyzrálou a přívalem neštěstí zocelenou ženu, který končí odvezením manžela do léčebny, je bolestivý. Stejně tak je i neuvěřitelně sugestivní. Vděčit za to můžeme Sylvii Krupanské a Lukáši Melníkovi, jejichž velkolepé výkony jednoznačně spadají do přední herecké extratřídy – od prvního tahu až do závěrečného katarzního šachu matu. Svit petrolejových lamp v Bezruči je opravdu silný.

Držitel Thálie Lukáš Melník z Ostravy utíkat zatím nehodlá Ostrava

Do Ostravy letos putovaly tři Ceny Thálie. Jednu z nich, v kategorii Mladý umělec do 33 let, získal také herec Divadla Petra Bezruče Lukáš Melník. V současné době ho mohou divadelní fanoušci vidět například v divadelních inscenacích Divadla Petra Bezruče Petrolejové lampy, Osířelý západ, Můj romantický příběh a od 8. května také ve Třech mušketýrech.

Co se dělo ve vaší hlavě, když na předávání prestižních Cen Thálie vyhlásili vaše jméno?

To se nedá popsat slovy. Už na generálce jsem byl hrozně nervózní. Musím přiznat, že žádná premiéra mě nikdy tak nerozhodila. Když přišel okamžik předávání a čekal jsem, než mě pomocná režie vpustí na jeviště, byl jsem jako na trní. No a když poté člověk za bouřlivého potlesku vejde na jeviště, je to nádhera. Rozhlížel jsem se jako Alenka v říši divů. Přál bych to zažít každému, protože to je něco nádherného.

Vaše rodina vám při prvních hereckých krůčcích příliš nevěřila. Jak reagovala na váš úspěch?

Když jsem to řekl mamce, rozplakala se radostí a štěstím. V té chvíli jsem měl dost na krajíčku i já. Všichni byli strašně rádi a jsou na mě hrdí. Na přenos předávání se dívala i část mé rodiny, která žije na Slovensku, a také má sestra až od protinočců.

Svou řeč při předávání Thálie jste pojal děkovně, nezapomněl jste na někoho?

Doufám, že ne! Předem jsem si ji dost připravoval, ale je pravda, že jsem ji měl původně mnohem rozsáhlejší, ale na zkoušce nás upozornili, že je třeba to zkrátit. Co jste tedy ještě chtěl říci? Chtěl jsem více poděkovat režisérům, nejen těm třem zmíněným. Chtěl jsem také více poděkovat lidem z divadla, nejen tak stroze a rychle. A hlavně jsem chtěl na začátku říci nějaké spontánní pocity, protože rozhodně stály za to, abych se o ně podělil.

Co pro vás Cena Thálie znamená?

Závazek, že chci zůstat stále dobrým hercem a růst. Samozřejmě že to jsem chtěl i bez ocenění, ale s ním to chci o to více. Myslím, že mě to k tomu zavazuje. Chci také nadále pokračovat v tom, co dělám, neměním se a jsem sám sebou. Jenom jsem teď šťastnější a přibyla mi jedna nečekaná radost navíc.

A neutečete nám teď z Ostravy?

Zatím ne. Příští rok budu stoprocentně v angažmá Divadla Petra Bezruče. A co bude divadelní napřesrok? Sám nevím. Třeba přijde nějaká dobrá nabídka. Musím přiznat, že už cítím, že bych rád

zkusil něco jiného. Není to o tom, že by se mi tady nelíbilo, jde o to, že bych nechtěl zůstat napořád v jednom divadle.

Co by pro vás byla dobrá nabídka?

Pokud bych měl odejít, tak by to muselo být někam, kde to bude minimálně na stejné úrovni. A takových divadel je v republice strašně málo. Podle mě to je jen pražský Činoherní klub a Dejvické divadlo, žádné jiné divadlo by mě nepřesvědčilo o tom, abych od Bezručů odešel. Kdyby něco takového nastalo, čekalo by mě hodně smutné loučení. Jsme opravdu jako rodina, máme krásný vztah, a proto jsme tak sehraní a funguje nám to.

Už jste si vyzkoušel i jiné projekty, například režii filmu Isabel nebo dětskou knížku. Je přesto herectví a divadlo oblastí, ve které byste chtěl i nadále primárně zůstat?

Herectví mě baví a chtěl bych u něj stoprocentně zůstat, dokud mi bude zdraví sloužit. Hraní na jevišti i před kamerou je pro mě srdcovka. Takže pokud jedno z toho budu dělat, budu šťastný. Je to pro mě i ventil, jelikož přijdu do práce, vyblbnu se a ještě pobavím diváka. Já jsem poté klidný, spokojený a mám dobrý pocit, že jsem někomu udělal radost. I přesto ale pořád cítím, že mám stále energii i na další mimodivadelní projekty.

Plánujete třeba další film?

Plán i ambice jsou. Prvním svým debutem jsem se trochu spálil a poučil. Uvědomil jsem si, že jsou pravidla, bez kterých se do dalších projektů nebudu pouštět. Do filmu Isabel jsem šel po hlavě proti zdi, ale musel jsem to udělat, protože jinak bych si vyčítal, že jsem to nezkusil. A váš další nápad je zatím jen v hlavě? Zatím je ve fázi scénáře.

Kdy by to mohlo být dotaženo do konce?

To sám nevím. Do dvou, do tří let, ale může se něco stát a bude to hotové za rok. A můžete alespoň přiblížit, na čem pracujete? Nemůžu, protože to nepíši sám. Pracuji společně s Marcelem Škrkoněm, se kterým jsem dělal i Isabel.

I v příští sezóně budu hrdým Bezručákem, říká čerstvý držitel Thálie Lukáš Melník

Herec Lukáš Melník z ostravského Divadla Petra Bezruče obdržel zvláštní cenu Thálie určenou pro mladé činoherce do 33 let. V rozhovoru pro deník Ostravan.cz prozradil, že na rozdíl od některých minulých držitelů této ceny, kterou v posledních letech získávali především ostravští herci, zatím moravskoslezskou metropoli opouštět nehodlá.

Herec Divadla Petra Bezruče při předávání Ceny Thálie. Foto: Martin Straka

Jak na vás zapůsobil slavnostní ceremoniál při udělování Thálii? Čeho všeho jste si stačil všimnout a co se vám vybavovalo v myšlenkách?

Bylo to honosné a velmi krásné. Když jsem si šel pro cenu, neměl jsem moc času přemýšlet nad pocity, měl jsem jenom na paměti, že se musím pokusit v tom krátkém vyměřeném čase všem poděkovat. Až teprve ve chvíli, kdy jsem se poctěn usadil s vazou po svém boku a konečně si vydechl, začal jsem si vše uvědomovat a snažil se tu radostnou chvíli prožít naplno.

Už jste někdy něco podobného prožíval?

Takovou chvíli jsem prožíval opravdu poprvé ve svém životě a přál bych ji opravdu každému umělci, který svou práci miluje.

Proč většina ostravských herců, kteří získali cenu ve stejné kategorii jako vy, z Ostravy odešla? Namátkou třeba Lucie Žáčková, Jan Hájek, Tereza Dočkalová...

To je otázka, na kterou nejsem schopen odpovédět. Podle mě je to však něco, co nejsme schopni ovlivnit, ba ani pochopit, ale každý to má v sobě.

Nebude to také váš případ, že Ostravu opustíte?

Nikde není psáno, ani dáno kam mé cesty povedou. Další sezónu však budu stále hrdým Bezručákem. Jste srdečně zváni.

K čemu vás udělení Thálie zavazuje?

Pokračovat v tom, co dělám a co mě opravdu baví a naplňuje.

Vy jste poměrně činorodý, hraje divadlo, natočil jste film, moderujete pořady, jaké máte plány do budoucna?

To se nechme překvapit.

Martin Jiroušek / Ostravan.cz / 31. března 2015

Rozhovor k inscenaci Petrolejové lampy

Martin Františák, režisér inscenace

Ještě v minulé sezóně jsi byl uměleckým šéfem Divadla Petra Bezruče, teď je už tvé působiště jinde a k Bezručům se vracíš „jen“ jako hostující režisér. Pociťuješ rozdíl mezi prací režiséra-šéfa a režiséra hostujícího?

Nevím. Myslím, že na otázku nejlépe odpovídá spousta lidových písniček. O loučení, o vojně, o návratech, o čekáních. Nikdy jsem moc neanalyzoval své funkce. Přichází a odchází... Stejně jako úspěchy a prohry.

Co bys uvedl jako hlavní důvod svého rozhodnutí nastudovat právě Petrolejové lampy? Co tě při četbě románu nejvíc oslovilo a lákalo?

Snaha o to být svobodný, ohromná ženská touha po tom dobrém. A vedle toho plíživý hnus maloměšťáctví, který je nám bohužel tak blízký. Projevené běsy i neprojevené běsy ukryté v onom maloměstském. Pokřivenost i pevnost. Vůbec dynamika tohoto krásného Havlíčkova románu.

Děj románu se odehrává v podhůří Krkonoš, ve městě, kde se Jaroslav Havlíček narodil. Myslíš, že tato lokalizace do jisté míry předurčuje události románu a osudy jeho postav, nebo by se stejný příběh mohl odehrát kdekoli jinde?

Takové, anebo podobné příběhy se odehrávají a odehrávaly i v Beskydech. V románech Glazarové, poezii Bezručově, malbě Schneiderkově, baladách Nezdařilových... Je to o přírodě v nás. O silách.

Mnoho diváků si pravděpodobně spíše než samotný román vybaví film Petrolejové lampy. Jeho režisér Juraj Herz spolupracoval na scénáři s Václavem Šaškem a z románu si, pochopitelně, vybrali pouze určité dějové motivy. Shoduje se poetika filmové verze Petrolejových lamp s tvým viděním příběhu, nebo můžeme čekat zcela odlišný výklad?

Film je výtvarný. Velice pěkný. Osobně se s ním nijak nekonfrontuju. Stejně jako Herz, tak i my vycházíme z románu. Mám radost ze scény i kostýmů Marka Cpina. Je to taková Ester Krumbachová českého divadla. A taky Nikos Engonidis udělal silnou hudbu...

Podle čeho ses rozhodoval při obsazování hlavních rolí? Přemýšlel jsi, dupal, nebo ti bylo hned při prvním čtení jasné, že Sylvie Krupanská a Lukáš Melník jsou ti nejideálnější kandidáti na role Štěpky a Pavla?

Dorostli už do těch rolí. Oba mají veliký rozsah možností. A toto jsou zásadní role, na kterých se to musí projevit. A taky mají dobrou vůli spolu hrát.
